

Sygn. akt: I C 415/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 lipca 2016 roku

Sąd Okręgowy w Tarnowie, I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSO Piotr Wicherek

Protokolant: Monika Barwacz

po rozpoznaniu w dniu 11 lipca 2016 roku w Tarnowie na rozprawie

sprawy z powództwa W. W. i M. T.

przeciwko „(...)” spółce z ograniczoną

odpowiedzialnością z siedzibą w T.

o zapłatę

I. oddała powództwo;

II. zasądza od powódek W. W. i M. T. solidarnie na rzecz strony pozwanej „(...)” spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w T. kwotę 7234,00 złotych (siedem tysięcy dwieście trzydzieści cztery złote) tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sygn. akt I C 415/13

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 18 lipca 2016 r.

Powódki W. W. i M. T. w pozwie skierowanym przeciwko (...) sp. z o.o. w T. wniosły o zasądzenie od strony pozwanej solidarnie na ich rzecz kwoty 209.137,81 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 10 listopada 2012 r. do dnia zapłaty oraz o zasądzenie zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Na uzasadnienie swojego żądania podniosły, iż są spadkobierczyniami po A. W., zaś w skład spadku po zmarłym – zgodnie ze spisem inwentarza z dnia 28 sierpnia 2008 r., uzupełnionym w dniu 20 lipca 2012 r. – wchodzi udział wynoszący 1/2 część we własnościowym spółdzielczym prawie do lokalu mieszkalnego nr (...) w budynku przy ul. (...) w K. o wartości 123.824 zł. Stan bierny spadku stanowi natomiast wierzytelność w kwocie 89.239,00 zł na rzecz (...) Bank S.A. z tytułu kredytu hipotecznego oraz wierzytelność w kwocie 185.228,68 zł na rzecz strony pozwanej, stwierdzona wyrokiem Sądu Okręgowego w Częstochowie z dnia 26 listopada 2009 r., sygn. akt I C 32/07. Wskazały, że w dniu 22 października 2010 r. spłaciły kredyt hipoteczny, zaś z pisma strony pozwanej z dnia 15 kwietnia 2011 r. dowiedziały się, że spadkodawca miał jeszcze inne zobowiązania względem tego podmiotu, opiewające na kwotę 243.112,56 zł. Pomimo tego, iż informowały stronę pozwaną, że na skutek błędu w pierwszym spisie inwentarza stan czynny spadku jest niższy aniżeli wynika to z tego dokumentu, a co za tym idzie także wierzytelność strony pozwanej jest niższa oraz pomimo propozycji z ich strony ugodowego załatwienia sprawy, strona pozwana wszczęła przeciwko nim postępowanie egzekucyjne. W toku postępowania egzekucyjnego wyegzekwowana została cała wierzytelność, gdyż w wyniku zajęcia świadczenia emerytalno – rentowego powódki W. W. wyegzekwowano kwotę 4.244,64 zł, pozostała zaś część długu w kwocie 239.487,17 zł powódki wpłaciły na konto komornika w obawie przed sprzedażą licytacyjną ich nieruchomości. Zdaniem powódek ich odpowiedzialność względem strony pozwanej ogranicza się –

zgodnie z art. 1032 § 1 k.c. – do wysokości różnicy między wartością ustalonego w spisie inwentarza stanu czynnego spadku, a wartością świadczeń spełnionych na zaspokojenie długów. Skoro więc spłaciły ujawnioną w pierwszym spisie inwentarza wierzytelność hipoteczną i w dacie tej spłaty nie wiedziały o istnieniu wierzytelności strony pozwanej, a wierzytelność hipoteczna stosownie do art. 74 u.k.w.h. podlega zaspokojeniu w pierwszej kolejności, to stronie pozwanej przysługiwała jedynie wierzytelność w kwocie 34.594 zł. Wyegzekwowana przez nią wierzytelność w kwocie 209.137,81 zł przewyższa więc wartość stanu czynnego spadku i powinna zostać zwrócona powódkom, gdyż stanowi świadczenie nienależne, o którym mowa w art. 410 k.c.

W dniu 15 kwietnia 2013 r. tutejszy Sąd wydał nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym, orzekając w nim zgodnie z żądaniem pozwu.

Strona pozwana w ustawowym terminie złożyła skutecznie sprzeciw od powyższego nakazu zapłaty wnosząc w nim o oddalenie powództwa i zasądzenie od powódek na jej rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych..

W uzasadnieniu sprzeciwu podniosła w pierwszej kolejności zarzut braku legitymacji biernej po jej stronie. Wskazała, iż wierzytelność względem powódek nabyła w drodze umowy z dnia 21 grudnia 2004 r. o powierniczy przelew wierzytelności od Przedsiębiorstwa (...) sp. z o.o. w W. i zgodnie z poczynionymi uzgodnieniami wierzytelność przeniesiona została na stronę pozwaną tylko na czas prowadzenia postępowań przesądowych i sądowych, zmierzających do dochodzenia wierzytelności, zaś z chwilą jej wyegzekwowania miała przejść z powrotem na ww. spółkę. Skoro więc wyegzekwowana od powódek wierzytelność została przekazana Przedsiębiorstwu (...)sp. z o.o., a strona pozwana była jedynie „pośrednikiem” przy ściąganiu tej należności, to powódki mogą domagać się zwrotu spełnionego świadczenia od tej spółki, a nie od strony pozwanej. Niezależnie od tego zarzutu strona pozwana podniosła, iż roszczenie powódek pozbawione jest jakichkolwiek podstaw faktycznych i prawnych. Spełnione przez powódki świadczenie nie sposób bowiem uznać za nienależne, skoro w chwili jego spełnienia istniała podstawa prawna jego spełnienia, a mianowicie prawomocne wyroki stwierdzające należność oraz spis inwentarza, który choć został uzupełniony w dniu 20 lipca 2012 r., to jednak czynność ta została uchylona postanowieniem Sądu Rejonowego Katowice – Zachód w Katowicach z dnia 14 marca 2013 r., sygn. akt II Co 1/13 w zakresie dotyczącym zmiany stanu czynnego spadku. Twierdzenia powódek o niewłaściwym oznaczeniu przez komornika w spisie inwentarza stanu czynnego spadku są więc bezpodstawne. Wątpliwości budzą także ich zapewnienia, że spłaciły wchodzącą w skład stanu biernego spadku wierzytelność hipoteczną. Różnica między kwotą wpłaconą na rachunek banku tytułem spłaty kredytu, a kwotą na jaką zgodnie z uzupełniającym spisem inwentarza opiewała wierzytelność hipoteczna rodzi wątpliwości co do tożsamości tych wierzytelności. Poza tym z zaświadczenia banku nie wynika czy to rzeczywiście powódki spłaciły kredyt oraz jaka część wierzytelności była zabezpieczona hipoteką i stanowi ewentualny dług spadkowy. Strona pozwana zarzuciła także, iż nieprawdziwe są twierdzenia powódek, że dokonując spłaty wierzytelności hipotecznej nie wiedziały o stanowiącej dług spadkowy wierzytelności strony pozwanej. Powódki brały bowiem udział w postępowaniu apelacyjnym w sprawie, w której strona pozwana dochodziła części wierzytelności od A. W. oraz w późniejszym postępowaniu o zapłatę pozostałej części długu. Uczestniczyły także w sporządzaniu spisu inwentarza z dnia 28 sierpnia 2008 r. Poza tym podstępnie zataiły zarówno przy jego sporządzaniu, jak i przy jego uzupełnianiu, że spadkodawca był udziałowcem spółki (...) w P.. Ponośli więc – zgodnie z art. 1032 § 2 k.c. – odpowiedzialność za długi spadkowe bez ograniczeń i ponad stan czynny spadku. Strona pozwana wskazała także, iż powódki nie zastrzegły sobie prawa do domagania się zwrotu spełnionego świadczenia (art. 411 pkt 1 k.c.) i spełniły to świadczenie dobrowolnie, wpłacając z własnej woli należność w kwocie 239.487,17 zł na konto komornika. Podniosła również, iż nie sposób uznać, że doszło do bezpodstawnego wzbogacenia z jej strony, gdyż wyegzekwowaną należność przekazała Przedsiębiorstwu (...)sp. z o.o., po potrąceniu przysługującej jej prowizji, która została już całości wykorzystania i nie miała obowiązku liczyć się z koniecznością zwrotu tej korzyści powódkom w przyszłości.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny sprawy:

W dniu 21 grudnia 2003 r. strona pozwana (...) sp. z o.o. w T. zawarła z Przedsiębiorstwem (...)sp. z o.o. w W. umowę o powierniczy przelew wierzytelności na podstawie której nabyła od tej spółki wierzytelność względem (...) sp. z o.o.

w C. w wysokości 113.140,95 zł, wynikającą z nakazu zapłaty Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 22 kwietnia 2003 r., sygn. akt IX GNc 771/03. Umowa ta została zawarta na czas określony do dnia 31 grudnia 2005 r., zaś w aneksie do niej z dnia 30 grudnia 2005 r. przedłużono czas jej trwania do momentu zakończenia windykacji. W §4 tej umowy postanowiono, że strona pozwana dokona przelewu na rzecz Przedsiębiorstwa (...)wyegzekwowanej należności, po potrąceniu z wyegzekwowanej kwoty prowizji w wysokości 53% powiększonej o podatek VAT.

Dowód:

- umowa o powierniczy przelew wierzytelności z dnia 21.12.2004 r. wraz z aneksem z dnia 30.12.2005 r. i cesją wierzytelności – k. 182-186

- zeznania świadka M. B. – k. 173-174 i nagranie

- zeznania świadka W. C. – k. 315-317 i nagranie

O zawarciu tej umowy strona pozwana zawiadomiła członków zarządu spółki (...) w C. wzywając ich jednocześnie do zapłaty objętej nakazem zapłaty należności. W lutym 2005 r., wobec nieuiszczenia tej należności, strona pozwana wystąpiła z powództwem przeciwko prezesowi tej spółki - B. F. i jej wiceprezansom A. W. i J. B. o zapłatę części należności stwierdzonej nakazem zapłaty Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 22 kwietnia 2003 r., opiewającej na kwotę 5.000 zł.

Wyrokiem z dnia 16 stycznia 2007 r. Sąd Rejonowy w Częstochowie zasądził solidarnie od B. F. i A. W. na rzecz (...)sp. z o.o. w T. kwotę 5.000 zł z ustawowymi odsetkami, oddalając powództwo w stosunku do J. B.. Apelacje od tego orzeczenia wnieśli B. F. i A. W.. W trakcie postępowania apelacyjnego w tej sprawie A. W. zmarł. Jego spadkobierczyni – żona W. W. i córka M. W., nosząca obecnie nazwisko W. – T., zostały zawiadomione odpowiednio w dniach 15 i 18 października 2008 r. o tym postępowaniu. Wyrokiem z dnia 25 listopada 2008 r. Sąd Okręgowy w Częstochowie utrzymał w mocy zaskarżone rozstrzygnięcie Sądu I instancji.

Dowód:

- odpis skrócony aktu małżeństwa powódki M. T. – k. 20

- akta Sądu Rejonowego w Częstochowie, sygn. akt I C 380/05, a w szczególności: pozew z dnia 25.01.2005 r., odpis z KRS, wyrok tego Sądu z dnia 16.01.2007 r. wraz z uzasadnieniem, zawiadomienia, wyrok Sądu Okręgowego w Częstochowie z dnia 25.11.2008 r., sygn. akt VI Ca 533/08 wraz z uzasadnieniem – k. 2-5, 7-13, 399, 408-417, 663-664, 670, 682-684 tych akt

- zeznania świadka W. C. – k. 315-317 i nagranie

Postanowieniem z dnia 31 stycznia 2008 r. Sąd Rejonowy Katowice – Zachód w Katowicach stwierdził, że spadek po A. W., zmarłym w dniu 2 stycznia 2008 r., na podstawie ustawy z dobrodziejstwem inwentarza nabyły jego żona W. W. i córka M. W. po 1/2 części każda. W spisie inwentarza sporządzonym w dniu 28 sierpnia 2008 r. przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym Katowice – Zachód w Katowicach – S. M. ujawniono jako stan czynny spadku ruchomości w postaci mebli i sprzętu AGD oraz nieruchomości w postaci własnościowego spółdzielczego prawa do lokalu mieszkalnego przy ul. (...) w K., o wartości 247.648 zł. Jako stan bierny spadku ujawniono natomiast wierzytelność w kwocie 89.239,00 zł na rzecz (...) Bank S.A. z tytułu zaciągniętego kredytu hipotecznego. Kredyt ten powódka W. W. zaciągnęła wraz z A. W. w dniu 28 lipca 2006 r. na pokrycie części kosztów wykończenia nieruchomości przy ul. (...) w K., a jako zabezpieczenie jego spłaty ustanowiona została hipoteka kaucyjna na stanowiącym ich współwłasność majątkową małżeńską lokalu mieszkalnym przy ul. (...) w K.. Do dnia 22 października 2010 r. powódki spłaciły ten kredyt w całości, wpłacając na rachunek banku kwotę 138.673,96 zł.

Dowód:

- odpis postanowienia Sądu Rejonowego Katowice – Zachód z dnia 31.01.2008 r., sygn. akt III Ns 36/08/Z – k. 19
- protokół spisu inwentarza z dnia 28.08.2008 r. – k. 21-22
- informacja banku (...) z dnia 11.07.2011 r. – k. 24
- odpis KW nr (...) – k.
- odpis umowy kredytu z dnia 28.07.2006 r., nr (...) – k. 152-165
- zaświadczenie banku (...) z dnia 13.11.2013 r. – k. 166
- zeznania powódki M. T. – k. 346-346v
- zeznania powódki W. W. – k. 347

Wyrokiem z dnia 26 listopada 2009 r. Sąd Okręgowy w Częstochowie zasądził od B. F., W. W. i M. W. na rzecz (...) sp. z o.o. kwotę 108.140,95 zł z odsetkami ustawowymi, zastrzegając, że odpowiedzialność W. W. i M. W. ogranicza się do stanu czynnego spadku po A. W.. Orzeczenie to zostało utrzymane w mocy wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 15 marca 2011 r.

Dowód:

- akta Sądu Rejonowego Katowice – Zachód w Katowicach, sygn. akt II Ns 36/08/Z, a w szczególności: wyrok Sądu Okręgowego w Częstochowie z dnia 26.11.2009 r., sygn. akt I C 32/07, wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 15.03.2011 r., sygn. akt I ACa 657/10 - k. 52-55 tych akt
- zeznania świadka W. C. – k. 315-317 i nagranie

Pismem z dnia 15 kwietnia 2011 r. strona pozwana wezwała powódki do zapłaty należności stwierdzonej wyrokiem Sądu Okręgowego w Częstochowie z dnia 26 listopada 2009 r., opiewającej wraz z odsetkami, kosztami procesu i kosztami nadania klauzuli wykonalności na łączną kwotę 243.112,56 zł. W odpowiedzi powódki podniosły, iż nie kwestionują tego orzeczenia, lecz ich odpowiedzialność, zgodnie z tym wyrokiem, ogranicza się do stanu czynnego spadku, który w spisie inwentarza z dnia 28 sierpnia 2008 r. został błędnie ustalony, gdyż nie uwzględniono w nim, że lokal mieszkalny przy ul. (...) w K. stanowił wspólność ustawową małżeńską W. W. i A. W., w związku z czym w skład stanu czynnego spadku wchodzi jedynie udział wynoszący 1/2 część w tym lokalu i wartość rynkowa tego udziału (37.120,94 zł) stanowi górną granicę ich odpowiedzialności.

Dowód:

- korespondencja pomiędzy stronami - k. 25-27

W dniu 16 maja 2011 r. strona pozwana wystąpiła o wszczęcie postępowania egzekucyjnego przeciwko powódkom, celem wyegzekwowania należności stwierdzonej wyrokiem Sądu Okręgowego w Częstochowie z dnia 26 listopada 2009 r. (sygn. akt I C 32/07) i wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 15 marca 2011 r. (sygn. akt I ACa 657/10). Egzekucja została skierowana m.in. do nieruchomości powódki M. W., położonej w K. przy ul. (...) oraz do pobieranego przez powódkę W. W. świadczenia emerytalnego. Powódki wniosły skargę na czynność komornika polegającą na wszczęciu postępowania egzekucyjnego zarzucając, że ich odpowiedzialność ogranicza się wyłącznie do stanu czynnego spadku, który w spisie inwentarza został błędnie ustalony, gdyż nie uwzględniono tego, że A. W. był właścicielem jedynie 1/2 części lokalu położonego w K. przy ul. (...). Powódki zarzucały nadto, iż dokonały już spłaty długu wskazanego w spisie inwentarza, a opiewającego na kwotę 138.613,08 zł oraz że nie wiedziały o długu objętym tytułem wykonawczym stanowiącym podstawę egzekucji. Postanowieniem Sądu Rejonowego Katowice – Wschód w

Katowicach z dnia 22 czerwca 2011 r. skarga powódek została oddalona, a ich zażalenie od tego orzeczenia zostało odrzucone.

W toku postępowania egzekucyjnego z pobieranego przez powódkę W. W. świadczenia emerytalnego komornik wyegzekwował kwotę 4.244,64 zł. W dniu 26 stycznia 2012 r. powódki wpłaciły na konto komornika kwotę 239.487,77 zł i w tym też dniu komornik zakończył postępowanie egzekucyjne w związku z zapłatą przez powódki należności w całości.

Dowód:

- akta Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym Katowice-Wschód w Katowicach L. F., sygn. akt Km 237/11, a w szczególności: karta rozliczeniowa, wniosek o wszczęcie postępowania egzekucyjnego z dnia 12.05.2011 r., pismo powódek z dnia 08.06.2011 r., postanowienie Sądu Rejonowego Katowice – Wschód w Katowicach z dnia 22.06.2011 r., sygn. akt I Co 2715/11/12, postanowienie Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 04.10.2011 r., sygn. akt IV Cz 821/11, postanowienie Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym Katowice – Wschód w Katowicach L. F. z dnia 26.11.2012 r. – k. 1-6, 61-63, 100-106, 127 tych akt

- zeznania świadka M. B. – k. 173-174 i nagranie

- zeznania świadka W. C. – k. 315-317 i nagranie

Jeszcze w trakcie postępowania egzekucyjnego, w dniu 2 czerwca 2011 r. powódki wystąpiły do Sądu Rejonowego Katowice – Zachód w Katowicach z wnioskiem o zarządzenie uzupełnienia sporządzonego w dniu 28 sierpnia 2008 r. spisu inwentarza po A. W.. Na uzasadnienie tego wniosku podniosły, iż błędnie ustalono stan czynny spadku, gdyż własnościowe spółdzielcze prawo do lokalu mieszkalnego nr (...) przy ul. (...) w K. przysługiwało A. W. i W. W. na zasadach wspólności majątkowej małżeńskiej, a zatem w skład spadku po zmarłym wchodził jedynie udział wynoszący 1/2 część w tym lokalu. Wskazały także, iż zmianie uległ stan bierny spadku po A. W., gdyż składa się na niego dodatkowo należność wobec (...) sp. z o.o. w kwocie 108.140,95 zł, stwierdzona wyrokiem Sądu Okręgowego w Częstochowie z dnia 26 listopada 2009 r. Postanowieniem z dnia 17 kwietnia 2012 r. Sąd Rejonowy w Katowicach uwzględnił wniosek powódek o zarządzenie uzupełnienia spisu inwentarza po A. W.. W uzupełniającym spisie inwentarza z dnia 20 lipca 2012 r., sporządzonym przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym Katowice – Zachód w Katowicach – S. M. ustalono, że w skład majątku spadkowego po A. W. wchodzi wymienione w spisie inwentarza z dnia 28 sierpnia 2008 r. ruchomości oraz udział w wysokości 1/2 w spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu nr (...) położonym w budynku przy ul. (...) w K.. Jednocześnie komornik uzupełnił stan bierny spadku ustalając, że składają się nań oprócz wierzytelności w kwocie 89.239,00 zł na rzecz (...) Bank S.A. z tytułu zaciągniętego kredytu hipotecznego także wierzytelność w kwocie 185.228,68 zł na rzecz (...) sp. z o.o., wynikająca z wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie z dnia 26 listopada 2009 r., sygn. akt I C 32/07 oraz z wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 15 marca 2011 r., sygn. akt I ACa 657/10.

Na skutek skargi strony pozwanej na czynność komornika polegającą na sporządzeniu uzupełniającego spisu inwentarza Sąd Rejonowy Katowice – Zachód w Katowicach postanowieniem z dnia 14 marca 2013 r. uchylił tą czynność w zakresie dotyczącym zmiany udziału spadkodawcy we wchodzącym w skład stanu czynnego spadku spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu mieszkalnego. Zażalenie powódek na to postanowienie zostało odrzucone postanowieniem Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 30 września 2013 r., sprostowanym postanowieniem tego Sądu z dnia 17 października 2013 r., jako niedopuszczalne.

Dowód:

- akta Sądu Rejonowego Katowice – Zachód w Katowicach, sygn. akt II Ns 36/08/Z, a w szczególności: wniosek o uzupełnienie spisu inwentarza z dnia 02.06.2011 r., postanowienie tego Sądu z dnia 17.04.2012 r. – k. 69-71, 95-96 tych akt

- protokół spisu inwentarza z dnia z dnia 20.07.2012 r. – k. 23-23v

- odpis KW nr (...)

- częściowo zeznania powódki M. T. – k. 346-346v

- częściowo zeznania powódki W. W. – k. 347

- postanowienia Sądu Rejonowego Katowice – Zachód w Katowicach z dnia 14.03.2013 r., sygn. akt II Co 1/13 (zalegające także w aktach tej sprawy) i z dnia 09.09.2014 r., sygn. akt II Ns 36/08/Z – k. 193-199, 299

W lutym 2012 r. strona pozwana z wyegzekwowanej przez komornika od powódek łącznej kwoty 243.731,81 zł potrąciła swoją prowizję w kwocie 158.542,33 zł brutto, pozostała zaś kwotę 84.658,04 zł przekazała Przedsiębiorstwu (...)sp. z o.o. w W.. Na koszty prowizji strony pozwanej składały się koszty związane z działalnością biura, takie jak czynsz, materiały biurowe, opłaty za Internet i telefon, wynagrodzenie pracowników, eksploatacja samochodu. Pobrana przez stronę pozwaną prowizja została w całości przez nią rozliczona jeszcze w 2012 r.

Dowód:

- wyciąg bankowy z dnia 10.02.2012 r. – k. 200

- rozliczenie dłużnika z dnia 02.02.2012 r. – k. 201

- zeznania świadka M. B. – k. 173-174 i nagranie

- zeznania świadka W. C. – k. 315-317 i nagranie

W sierpniu i w październiku 2012 r. powódki wezwały stronę pozwaną do zwrotu, z wyegzekwowanego przez nią świadczenia kwoty 209.137,81 zł, jako nienależnie wyegzekwowanej, powołując się na błąd w pierwszym spisie inwentarza oraz na fakt spłaty wchodzącej w skład stanu biernego spadku po zmarłym A. W. wierzytelności hipotecznej. W odpowiedzi strona pozwana stwierdziła, iż nie jest w stanie odnieść się do jej roszczenia z uwagi na brak wiedzy o uzupełnieniu spisu inwentarza.

Dowód:

- korespondencja pomiędzy stronami - k. 31-34

W maju 2013 r. strona pozwana dowiedziała się, że A. W. od 2006 r. był prezesem i udziałowcem spółki z o.o. (...) w P., zaś w dniu 29 października 2013 r. wystąpiła do Sądu Rejonowego Katowice – Zachód w Katowicach z wnioskiem o zarządzenie uzupełnienia spisu inwentarza po spadkodawcy A. W. poprzez ustalenie, że w skład spadku wchodzi również udziały w spółce (...) sp. z o.o. w P.. Wniosek ten został uwzględniony postanowieniem tego Sądu z dnia 9 września 2014 r., gdyż na podstawie informacji uzyskanych przez ten Sąd z Sądu Rejestrowego ustalono, że A. W. w chwili śmierci posiadał 100 udziałów w tej spółce o łącznej wartości nominalnej 50.000 zł. W sporządzonym w dniu 9 marca 2015 r. uzupełniającym protokole spisu inwentarza Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym Katowice – Zachód w Katowicach – S. M. ustalił, że zmarły A. W. na dzień śmierci posiadał 100 udziałów w spółce (...) sp. z o.o. w P. o łącznej wartości nominalnej 50.000 zł.

Dowód:

- postanowienia Sądu Rejonowego Katowice – Zachód w Katowicach z dnia 14.03.2013 r., sygn. akt II Co 1/13 (zalegające także w aktach tej sprawy) i z dnia 09.09.2014 r., sygn. akt II Ns 36/08/Z – k. 193-199, 299

- postanowienia Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 30.09.2013 r. i z dnia 17.10.2013 r., sygn. akt IV Cz 915/13 – k. 226-228, zalegające także w aktach Sądu Rejonowego Katowice – Zachód w Katowicach, sygn. akt II Co 1/13

- wniosek o wydanie postanowienia o uzupełnieniu spisu inwentarza z dnia 29.10.2013 r. – k. 209-212
- uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 12.11.2014 r., sygn. akt I ACa 779/13 – k. 274-279
- akta Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym Katowice – Zachów w Katowicach, sygn. akt KM 2256/14, a w szczególności: protokół uzupełnienia spisu inwentarza z dnia 09.03.2015 r. – k. 25-26 tych akt
- zeznania świadka W. C. – k. 315-317 i nagranie

W 2013 r. strona pozwana zainicjowała postępowanie o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Częstochowie z dnia 26 listopada 2009 r., sygn. akt I C 32/07 w zakresie zastrzeżenia ograniczającego odpowiedzialność W. W. i M. W. do stanu czynnego spadku po A. W.. Na uzasadnienie tego powództwa podniosła, iż W. W. i M. W. w czasie sporządzania spisu inwentarza podstępnie zataiły, że w skład masy spadkowej wchodziły udziały w spółce (...) sp. z o.o. w P. i w związku z tym powinny odpowiadać za długi spadkowe po zmarłym A. W. bez ograniczeń. Wyrokiem z dnia 12 listopada 2014 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach oddalił skargę o wznowienie postępowania. W uzasadnieniu tego orzeczenia stwierdził, że strona pozwana nie wykazała, iż W. W. i M. W. podczas sporządzania spisu inwentarza w dniu 28 sierpnia 2008 r. wiedziały, że do spadku po A. W. wchodziły udziały w spółce (...) w P. i że podstępnie nie podały tego składnika spadku. Natomiast gdy doszło do uzupełnienia spisu inwentarza w dniu 20 lipca 2012 r. powódki nie były już posiadaczami udziałów w tej spółce, gdyż w dniu 11 grudnia 2009 r. doszło do ich nieodpłatnego umorzenia na wniosek powódek.

Dowód:

- odpis postanowienia Sądu Rejonowego Katowice - Wschód z dnia 28.04.2009 r. – k. 232-232v
- zaświadczenie o dokonaniu wpisu oraz dokumenty stanowiące podstawę wpisu – k. 233-238
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 12.11.2014 r., sygn. akt I ACa 779/12 wraz z uzasadnieniem – k. 273-279
- zeznania powódki M. T. – k. 346-346v
- zeznania powódki W. W. – k. 347

Powyższy stan faktyczny sąd ustalił na podstawie powołanych dokumentów, zalegających w aktach niniejszej sprawy oraz w aktach spraw związkowych, a także na podstawie zeznań świadków i powódek.

Dokumenty, które legły u podstaw ustaleń, sąd uznał w całości za autentyczne i wiarygodne. Żadna ze stron nie kwestionowała przedmiotowych dowodów od strony ich formy czy treści, a nie ujawniły się też jakiegokolwiek okoliczności, które dawałyby podstawę do dokonania z urzędu negatywnej oceny tych dokumentów. Stąd też omawiane dowody zachowują w pełni właściwą dla siebie moc dowodową nadaną przepisami art. 244 i 245 k.p.c.

Jeżeli chodzi natomiast o dowody osobowe, to ograniczyły się one do przesłuchania powódek oraz świadków: M. B. i W. C..

Sąd w całości obdarzył walorem wiarygodności zeznania ww. świadków, gdyż są one stanowcze, konsekwentne, spójne i korespondują ze stanowiącymi podstawę ustaleń faktycznych dokumentami.

Sąd generalnie dał także wiarę zeznaniom powódek, a mianowicie w takim zakresie w jakim ich depozycje korespondowały ze zgromadzonymi w sprawie dokumentami. Nie dał natomiast sąd wiary ich zeznaniom w zakresie w jakim zaprzeczyły by wiedziały o toczących się z powództwa strony pozwanej postępowaniach o zapłatę należności obciążających A. W. i by brały w nich udział, gdyż z zalegających w aktach sprawy I C 380/05 Sądu Rejonowego w Częstochowie zwrotnych potwierdzeń doręczeń wynika, że zostały zawiadomione o toczącym się w tej sprawie postępowaniu apelacyjnym i w postępowaniu tym brał udział w ich imieniu profesjonalny pełnomocnik. Za

niewiarygodne uznał także sąd zeznania powódek, że wpłaciły na konto komornika w postępowaniu egzekucyjnym w sprawie KM 723/11 kwotę 239.487,17 zł pod wpływem przymusu. Twierdzenia powódek, że w trakcie tego postępowania były zastraszane nie przekonują. Powódki są osobami wykształconymi, a co za tym idzie w pełni świadomymi swych praw i kompetencji organu egzekucyjnego i gdyby opisywana przez nie sytuacja istotnie miała miejsce, to z pewnością nie uległyby bezprawnym naciskom ze strony wierzyciela czy też komornika, lecz zawiadomiłyby stosowne organy porządku publicznego, bądź też takie działania podjąłby reprezentujący je w postępowaniu egzekucyjnym profesjonalny pełnomocnik. Poza tym twierdzenia powódek, że otrzymywały sms-y i maile w których je zastraszano jawią się jako gołosłowne, gdyż nie przedstawiły żadnych dowodów na potwierdzenie otrzymywania takich wiadomości. Także w sytuacji gdyby rzeczywiście dzwonił do ich zakładów pracy celem wymuszenia w ten sposób na nich spłaty wierzytelność, to nic nie stało na przeszkodzie by powódki zawnioskowały na tą okoliczność dowody z zeznań stosownych świadków. Również w aktach sprawy KM 723/11 brak jest jakichkolwiek dowodów na poparcie zarzutów powódek, gdyż w żadnym z zalegających w tych aktach pism nie podnosiły by wierzyciel podejmował pozaprawne działania zmierzające do zmuszenia ich do spłaty należności. Dodać również należy, iż gdyby rzeczywiście dochodziło do takich nacisków ze strony wierzyciela powódki podniosłyby ten zarzut już w pozwie. Tymczasem w uzasadnieniu pozwu wskazały jedynie, że spłaciły wierzytelność w obawie przed sprzedażą licytacyjną ich nieruchomości. Nadto te ich twierdzenia pozostają w sprzeczności z zeznaniami powódki W. W., która w trakcie przesłuchania wskazywała, iż powodem dla którego spłaciły wierzytelność był fakt, iż komornik zajął jej świadczenie emerytalne.

Sąd pominął dowód z przesłuchania przedstawiciela strony pozwanej, gdyż strona pozwana zrezygnowała z przesłuchania (k. 317, 361). Pominięcie tego dowodu nie zachwiało jednak równowagi stron w procesie, gdyż okoliczności faktyczne istotne dla rozstrzygnięcia sprawy wynikały przede wszystkim z rzeczowego materiału dowodowego w postaci dokumentów zgromadzonych w aktach niniejszej sprawy oraz w aktach spraw związkowych. Natomiast – jak wynika to z oświadczenie pełnomocnika strony pozwanej - osoby wchodzące w skład jej organów nie posiadały innych wiadomości istotnych dla sprawy.

Sąd rozważył, co następuje:

W ocenie Sądu Okręgowego powództwo jest bezzasadne. W pierwszej kolejności należy podnieść, iż w przedmiotowej sprawie obiektywne elementy stanu faktycznego są w zasadzie między stronami niesporne. Pomijając bowiem kwestie tego, czy i do czego powódki czuły się „zmuszane” przez pozwanego, okoliczności związane z samym zadłużeniem A. W., czy później powódek, datami orzeczeń Sądów różnych instancji, przebiegiem postępowania egzekucyjnego, w tym datami i kwotami poszczególnych wpłat na rzecz komornika prowadzącego tę egzekucję są między stronami niesporne i wykazane za pomocą dokumentów urzędowych.

Istotą sporu w sprawie zatem są nie ustalenia faktyczne, lecz ocena prawna stanu faktycznego, który między stronami sporny nie jest. Powódki mianowicie powództwo swoje opierają na twierdzeniu, że uiszczony przez nie w toku egzekucji świadczenie na rzecz strony pozwanej było świadczeniem nienależnym, ponieważ poprzez jego uiszczenie powódki zapłaciły o wiele więcej niż wynosił stan czynny spadku po A. W., a ich odpowiedzialność winna się wobec strony pozwanej ograniczyć jedynie do kwoty 34.594 złotych. Zdaniem powódek strona pozwana egzekwowała swoje wierzytelności w złej wierze, a zatem wiedząc, że nie przysługują jej one w pełnej wysokości winna się była liczyć z obowiązkiem ich zwrotu.

Tak skonstruowana podstawa prawna powództwa nie może się jednak ostać. Art. 410§2 kodeksu cywilnego powoływany przez powódki jako podstawa prawna ich roszczenia stanowi, że świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia.

Do takiego świadczenia stosuje się z mocy art. 410§1 k.c. przepisy art. 405-409 k.c. normujących instytucję bezpodstawnego wzbogacenia, w szczególności zaś art. 409 k.c. stanowiący, że obowiązek wydania korzyści lub

zwrotu jej wartości wygasa, jeżeli ten, kto korzyść uzyskał, zużył ją lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony, chyba że wyzbywając się korzyści lub zużywając ją powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu. Wreszcie w wypadku świadczenia nienależnego art. 411 k.c. wyłącza możliwości żądania zwrotu świadczenia jeżeli spełniający świadczenie wiedział, że nie był do świadczenia zobowiązany, chyba że spełnienie świadczenia nastąpiło z zastrzeżeniem zwrotu albo w celu uniknięcia przymusu lub w wykonaniu nieważnej czynności prawnej; jeżeli spełnienie świadczenia czyni zadość zasadom współżycia społecznego; jeżeli świadczenie zostało spełnione w celu zadośćuczynienia przedawnionemu roszczeniu; oraz jeżeli świadczenie zostało spełnione, zanim wierzycelność stała się wymagalna.

W ocenie Sądu w świetle powołanych wyżej przepisów powództwo musi zostać oddalone z kilku powodów. Po pierwsze z ustalonego stanu faktycznego wynika w sposób nie budzący wątpliwości, że obie powódki w dacie 26 stycznia 2012 roku, gdy zapłaciły komornikowi L. F. kwotę 239.487,77 złotych, co do której domagają się obecnie zwrotu znacznej jej części, doskonale wiedziały o wszystkich istotnych w tej sprawie z punktu widzenia możliwości oceny świadczenia jako nienależne faktach. Wiedziały bowiem doskonale o tym, że spłaciły w dniu 22.10.2010 roku kredyt hipoteczny w Banku (...) (vide karta 24), zaciągnięty na podstawie umowy (...) zawartej z (...)Bankiem (vide karta 152). Wiedziały także o fakcie, że ich odpowiedzialność za zobowiązania objęte tytułem wykonawczym I C 32/07 Sądu Okręgowego w Częstochowie jest ograniczona do stanu czynnego spadku po A. W., znały treść spisu inwentarza majątku spadkowego, z dnia 28.08.2008 roku, którego nie skarżyły, a do którego nie podały jako długu spadkowego (choćby spornego) wierzycelności objętej tym wyrokiem, ani nie wystąpiły o uzupełnienie spisu inwentarza, gdy zapadł już w tej sprawie prawomocny wyrok (uczyniły to dopiero po dokonaniu wpłaty na rzecz komornika F., jak można mniemać dla potrzeb przygotowania materiału dowodowego dla potrzeb tego procesu).

Obie powódki miały zatem możliwość uniknięcia egzekucji, czy też jej ograniczenia, poprzez powołanie się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie swej odpowiedzialności do wartości stanu czynnego spadku po A. W.. Powódki jednak nie uczyniły tego w żaden sposób, poza symbolicznym wniesieniem skargi na wszczęcie egzekucji, która jednak musiała być oczywiście oddalona, bo samo wszczęcie egzekucji przez komornika było działaniem prawidłowym, a na ograniczoną odpowiedzialność strony mogły się powołać w toku egzekucji, czego jednak nie uczyniły. Przeciwnie obie powódki dobrowolnie wpłaciły na rzecz komornika L. F. całą egzekwowaną kwotę, bez żadnych zastrzeżeń co do obowiązku jej zwrotu, ani w ogóle żadnych innych zarzutów.

Taki stan rzeczy w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wyklucza możliwość domagania się zwrotu spełnionego świadczenia jako nienależnego. W wyroku z dnia 27 czerwca 2002 roku, sygn.. akt IV CKN 1166/00, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że przepis art. 411 pkt 1 KC ma zastosowanie także wówczas, gdyby z żądaniem zwrotu nienależnego świadczenia wystąpiła osoba, która wiedziała o braku własnego zobowiązania wobec egzekwującego wierzyciela i nie podjęła żadnych przewidzianych prawem czynności zmierzających do ograniczenia lub uniemożliwienia kontynuowania egzekucji. (OSNC 2003 nr 6, poz. 90). W uzasadnieniu, którego motywy prawne Sąd Okręgowy przyjmuje jako własne, i doskonale pasujące również do tej sprawy, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że w art. 411 pkt 1 KC wyłączona została możliwość skutecznego żądania zwrotu spełnionego świadczenia, jeżeli nie zachodzą sytuacje przewidziane w końcowej części tego przepisu. Świadczenie ma wówczas charakter definitywny, mimo pojawienia się stanu nienależnego świadczenia (art. 410 § 2 KC). Najogólniej biorąc, wyłączenie roszczenia kondykcyjnego następuje wówczas, gdy spełnione zostają następujące przesłanki: nieistnienie zobowiązania między świadczącym i przyjmującym świadczenie, spełnienie świadczenia oraz świadomość po stronie świadczącego braku obowiązku świadczenia. (...) Niewątpliwie, spełnienie świadczenia w okolicznościach określonych w art. 411 pkt 1 KC zakłada istnienie elementu woli po stronie świadczącego. Wola ta obejmuje dokonanie przysporzenia majątkowego na rzecz osoby przyjmującej świadczenie. Ujawnia się ona najpełniej wówczas, gdy świadczący dobrowolnie spełnia świadczenie, do którego w ogóle nie był zobowiązany. Nie znaczy to jednak, że element woli zostaje wyeliminowany w każdym przypadku, w którym wyegzekwowano świadczenie w postępowaniu egzekucyjnym, mimo wcześniejszego wygaśnięcia uzasadniającego go zobowiązania. Przepis art. 411 pkt 1 KC obejmuje zatem sytuację, w której wykonanie zobowiązania następuje nie tylko w wyniku zachowania się dłużnika, ale także w rezultacie wyegzekwowania świadczenia w toku postępowania egzekucyjnego. Istotny jest bowiem nie sam sposób dokonania świadczenia

(bezpośrednio lub w wyniku czynności egzekucyjnych), ale to, czy jurydyczny efekt spełnienia świadczenia w postaci przysporzenia w majątku przyjmującego świadczenie mógł być objęty wolą świadczącego. Powód (w tej sprawie dotyczy to obu powódek) nie skorzystał z odpowiednich środków prawnych, przewidzianych w art. 822 i 840 KPC, mogących prowadzić do uniemożliwienia wierzycielowi kontynuowania egzekucji. W orzecznictwie Sądu Najwyższego analizowano już podobne zachowanie się w toku egzekucji podmiotu, który po zakończeniu postępowania egzekucyjnego występował przeciwko wierzycielowi o zwrot wyegzekwowanego świadczenia na podstawie przepisów art. 410 § 2 KC. W wyroku z dnia 18.11.1998 r., I PKN 487/98 (OSNAPUS 2000, nr 4, poz. 46) trafnie stwierdzono, że od chwili, w której powód wiedział o tym, że nie był do świadczenia zobowiązany i miał możliwość podjęcia odpowiednich działań, a mimo to działań takich zaniechał i nie przeszkodził prowadzeniu dalszej egzekucji, jego zachowanie się może być ocenione jako przyzwolenie na egzekwowanie nienależnego świadczenia. Oznacza to wykluczenie możliwości żądania zwrotu spełnionego świadczenia. Należy zatem stwierdzić, że art. 411 pkt 1 KC ma zastosowanie także wówczas, gdy z żądaniem zwrotu nienależnego świadczenia występuje podmiot, który wiedział o braku własnego zobowiązania wobec egzekwującego wierzyciela i nie podjął żadnych przewidzianych prawem czynności, zmierzających do ograniczenia lub uniemożliwienia kontynuowania egzekucji.

W realiach sprawy I C 415/13 stwierdzić należy identycznie, że brak podjęcia przez powódki jakichkolwiek kroków prawnych mogących prowadzić do uniemożliwienia kontynuowania egzekucji, pomimo wiedzy o braku zobowiązania, nadto dobrowolna, choć dokonana w toku egzekucji spłata zobowiązania (nie doszło bowiem do sprzedaży żadnego majątku dłużników, obie powódki wpłaciły po prostu całą kwotę do kancelarii komornika), powoduje, że spełnione przez nie świadczenie podlega dyspozycji art. 411 pkt 1 k.c. a zatem nie mogą się one domagać jego zwrotu. Już z tego tylko powodu powództwo podlega oddaleniu.

Wskazać jednak jeszcze należy, że w ocenie Sądu Okręgowego, nawet gdyby powyższej argumentacji nie podzielać, to i tak strona pozwana nie jest zobowiązana do zwrotu świadczenia, albowiem jak wynika z materiału sprawy przed dniem wniesienia powództwa, a nawet przed datami wezwania strony pozwanej do spełnienia dochodzonego pozewem świadczenia strona pozwana zużyła je w taki sposób, że nie była już wzbogacona, a używając je nie miała obowiązku liczyć się z koniecznością jego zwrotu. Strona pozwana nabyła bowiem swoje roszczenie względem powódek na podstawie umowy powierniczego przelewu wierzytelności, a tym samym po jego wyegzekwowaniu była zobowiązana do przekazania części świadczenia zbywcy tej wierzytelności czyli (...) sp. z o.o. i faktycznie uczyniła to w lutym 2012 roku, do kwoty 84.658,04 złotych. Pozostała część z wyegzekwowanego świadczenia przeznaczono zaś na bieżące potrzeby pozwanej spółki i zużyto na cele jej działalności przed końcem roku 2012. Strona pozwana nie miała zaś obowiązku liczyć się z koniecznością zwrotu świadczenia, działa bowiem w toku jego egzekucji w dobrej wierze, opierając się na tytule wykonawczym wydanym przez sąd powszechny, i prowadząc egzekucję poprzez komornika sądowego, a więc organ powołany w państwie prawa do egzekucji roszczeń majątkowych. Skoro zatem najpierw sąd a potem komornik dokonali zasądzenia i wyegzekwowania świadczenia, tego ostatniego jeszcze na skutek dobrowolnej wpłaty dłużniczek, to strona pozwana miała pełne prawo uważać, że wyegzekwowała słusznie sobie należne kwoty i żaden obowiązek ich zwrotu powstać nie może. Miała zatem prawo dowolnie zużyć te kwoty, co też uczyniła. W takiej sytuacji ich zużycie na podstawie art. 409 k.c. w każdym wypadku powoduje wygaśnięcie obowiązku zwrotu. Jest to kolejny powód dla którego powództwo jest bezzasadne.

Wreszcie już tylko porządkowo zauważa Sąd, że stan czynny spadku został ostatecznie ustalony przez komornika S. M. z uwzględnieniem zmian dokonanych w dniu 9 marca 2015 roku na kwotę 247.648,00 złotych (wartość nieruchomości) plus 860 złotych (wartość ruchomości), plus 50.000 złotych (wartość udziałów w spółce (...) p. z o.o.) co razem daje kwotę 298.508,00 złotych. Tymczasem dług uiszczony przez obie powódki na rzecz Banku (...) wynosił 138673,96 złotych, przy czym był to dług solidarny W. W. i zmarłego A. W., a zatem należałoby rozważyć, czy aby nie tylko połowa spłaty tego kredytu stanowiła spłatę z majątku spadkowego (połowa tej spłaty to kwota 69336,98 złotych). Gdyby zaś przyjąć takie założenie, to nawet po spłacie tego długu, nadal spadkobiercy A. W. posiadaliby czysty majątek spadkowy w kwocie $298508,00 - 69336,98 = 229171,02$ złotych, czyli byłiby zobowiązani do spłaty długów spadkowych do takiej kwoty. W niczym nie zmienia to jednak przekonania Sądu, że powództwo i tak podlega oddaleniu w całości z przyczyn wyżej wskazanych.

Zgodnie z art. 98 § 1 k.p.c. strona przegrywająca obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony. Sąd orzekł zatem o kosztach procesu na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. zasądzając solidarnie od powódek na rzecz pozwanego kwotę 7234 złotych. Na sumę tę składa się wynagrodzenie pełnomocnika strony pozwanej w wysokości taryfowej, liczonej od wskazanej przez powódki wartości przedmiotu sporu, stosownie do §6 pkt. 7 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348 z późn. zm.), który pomimo uchylecia tego rozporządzenia zachowuje moc w sprawie do zakończenia postępowania w instancji, oraz zwrot kosztów opłaty skarbowej pod pełnomocnictwa głównego i substytucyjnego (karty 74 i 169)